

Melek İMAMOĞLU¹ ve Hasan Said TORTOP²

Makale Alış: 12 Kasım 2017

Makale Kabul: 06 Aralık 2017

Öz

Yapılan çalışmada, deha düzeyinde üstün yetenekli bir öğrencinin özellikleri ve üstün yeteneklilere verilmesi gereken eğitiminin daha iyi anlaşılması için yayınlanan Gifted filminin incelenmesi amaçlanmıştır. Film, Mary adında deha bir çocuğun yeteneklerinin, yaşadığı olayların ve çevresindeki insanların ona bakış açılarının anlaşılması açısından önemli bilgiler içermektedir. Bu makalede filmin içerisinde geçen bu durumlar üstün yetenekliler eğitimi açısından ele alınmıştır. Alan yazındaki bilimsel bulgular ile tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

üstün yetenekliler eğitimi, “Gifted” filmi

1 Araştırma Görevlisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, İstanbul, Türkiye, melekimamoglu@aydin.edu.tr

2 Doçent Doktor, İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölüm Başkanı, Özel Yetenekliler Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, hasantortop@aydin.edu.tr

Yayın Yılı: 2017

Yönetmen: Marc Webb

Senaryo: Tom Flynn

Oyuncular: Chis Evans, Mckenna Grace, Lindsay Duncan, Jenny Slate

Filmin Özeti : Filmin başrol oyuncusu Mary yedi yaşında ve yaşatlarından oldukça farklı, üstün özelliklere sahip bir kız çocuğudur. Dayısı Frank ile birlikte yaşamaktadır. İlkokula yeni başlayan Mary'nin, sınıf öğretmeninin de yardımıyla, deha düzeyinde bir üstün yetenekli çocuk olduğu anlaşılır. Filmin bu kısmının sonrasında, onu kendi katı eğitim anlayışına göre yetiştirmek isteyen anneanesi Evelyn ve onun mutlu bir çocukluk ve ömür geçirmesini isteyen Frank arasında Mary'i sahiplenme yarışı başlar. Üstün yetenekliliğe iki uç bakış açısının gösterildiği bu film bizlere, üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili yaşanan çelişkileri ve çözüm yollarını anlatmaktadır.

Giriş

Film, Mary'nin sosyal – duygusal ve zihinsel özelliklerini bizlere aktaracak diyaloglarla başlamaktadır. Mary okula gitmek istemeyen, 7 yaşında bir kız çocuğudur. Evinde, sokakta çok kötü bir vaziyette bulduktan sonra sahiplendiği tek gözlü bir kedi beslemektedir. Birlikte yaşadığı dayısı Frank onu tanımlarken; “Dünyaya karışması gerek, onun yaşında arkadaşı yok, sosyal becerisi yok, nasıl çocuk olunacağını bile bilmiyor” cümlelerini kullanmaktadır. Ayrıca yine üstün yetenekli çocuklarda görülen kendinden büyük yaşlardaki kişilerle arkadaşlık etmek istemeleri durumu da filmde işlenmiştir. Mary, Roberta adındaki Frank'in komşusu ile oldukça doğal ve samimi ilişki kurabilmektedir. Üstün yetenekli çocukların sosyal-duygusal problemleri ve üst düzey ilgi alanlarının olması durumu Terman tarafından açıklanmaktadır. Filmde konu edinilen sosyo-duygusal gelişimi destekleyen aile, okul, arkadaş ortamları ile üstün yetenekli bireylerin sosyal ve davranışsal problemlerinin üzerinden gelinebilir. Ancak Terman (1925)'in çalışmaları ve bazı çalışmalar da üstün yetenekli bireylerin normaller gibi arkadaşlık ve sosyal ilişkilerinin olabileceğini de göstermektedir. Ancak filmlerde üstün yetenekli bireylerin anlaşılamayan bireyler olması durumu sıkça işlenmektedir.

Marry'nin yaşlılarına göre üst düzey düşünme becerileri ve ilgi alanları vardır. Okula gitmek istememekte çünkü orada kendi düzeyine uygun bilgiler öğretilmediğini savunmaktadır. Bunu Frank'in Mary'den aktardığı “Almanya euroyu bıraksa bile dünya çapında devalüasyon yaşanabilirdi” cümlesinden ve sınıf öğretmenin ona bir yetişkinin dahi zihinden yapamayacağı üst düzey toplama işlemleri sorduğunda cevap verebilmesinden anlıyoruz. Mary'nin yaşadığı durumları ve özelliklerini gösteren bir farkındalık ile başlanması üstün yetenekli çocukların özelliklerinin anlaşılması açısından iyi bir giriş olduğu söylenebilir. Ancak, üstün yetenekliler ile ilgili birçok filmde de olduğu gibi matematiksel hesap yapma noktasındaki becerinin üstün yeteneklilik işareti gibi gösterilmesi de ayrı bir sorunlu durum olarak karşımızda sayılabilir.

Filmin ilerleyen bölümlerinde sınıf öğretmeni Frank ile tanışır ve yeğeninin bir üstün yetenekli birey olabileceğinden bahseder. Frank ilk başta bunu kesin bir şekilde reddeder ve Mary'in 7 yaşına kadar “Trachtenberg” adında yoğunlaştırılmış bir programa dahil olduğunu, bu programın çocuklara hızlandırılmış problem çözmeyi öğrettiğini ve tüm olayın bundan ibaret olduğunu belirtip konuyu orada sonlandırır. Bu tutum; çocuğunun üstün yetenekli olduğunu görmezlikten gelme durumu olarak görülebilir. Bu tutum üstün yetenekli eğitiminde bir yandan olumlu bir yandan da olumsuz iki yönü barındırabilir. Çocuğun üstün yetenekli olmadığı, normal olduğu ile ilgili aile yaklaşımı, çocuğunun akranları, ailesi, ilişkide olduğu bireylerle daha normal ilişkilerini sürdürmesine katkı sağlayabilir, ancak üstün yetenekli olması

konusunda, eğitimsel, duygusal, sosyal gereksinimlerinin de göz ardı edilmesine neden olabilir.

Filmde Mary'e nasıl bir eğitimsel strateji sunulması gerektiği ile ilgili örnekler de gösterilmektedir. Ancak bu örnekler, Mary' sunulan daha zor soruların sunulduğu sınav durumu doğru bir yaklaşım olmayabilir. Literatürde sadece değerlendirme kısmında değil, öğretim programının her bölümünde (içerik, süreç, öğrenme ortamı, ürün) farklılaştırmaya gidilmesi önerilmektedir. (Tomlinson, 1995). Sınıfıçi farklılaştırma ile ilgili en etkili stratejilerden biri de genişletme menüleri stratejisi olup, öğrenciye yönelik üst düzey düşünme becerilerine evrilmiş görevler verilmektedir (Tortop, 2015).

Marry'nin okulda yaşadığı sorunlar üzerine okul müdürü Frank'i okula çağırır ve kendilerinin Mary için yetersiz kaldığını, onun Oaks adında üstün yeteneklilere eğitim veren bir okulda okumasının daha uygun olduğunu söyler. Üstelik çok pahalı olan bu okula Mary için burs ayarlayabileceğini belirtir. Bunun gibi üstün yeteneklileri ilgilendiren filmlerde ayrı okul gibi gruplama stratejisi (Sak, 2010) en iyi ve mükemmel strateji olarak sunulmaktadır. Ancak ayrı okul stratejisi üstün yeteneklilerin en üst kısmında olabilecek bir grup için önerilen bir stratejidir (Tortop, 2015). Bu yüzden filmin bu yönü ailelere yanlış bir yol göstermeye itebilir.

Filmde bu durum da işlenmiştir. Frank, onun normal yaşlıları arasında kalmasını, bir çocuğa yapılacak en büyük kötülüğün ona farklı olduğunun dayatılması olduğunu söyler ve müdürün teklifini kabul etmez.

Daha sonra filmin ilerleyen dakikalarında sınıf öğretmeninin Mary için farklılaştırma yaptığını görülmektedir: Sınav kâğıdında lise düzeyinde matematik soruları sormaktadır. Bu sayede öğretmeni Frank'in kendisine yalan söylediğini, Mary'in durumunun sadece hızlı dört işlem becerisinden ibaret olmadığını anlamaktadır. Bu konu üzerinde Frank ile tekrar görüşür ve Mary'nin ailesinin geçmişini öğrenir; Mary'nin annesi çok başarılı bir matematik profesörüdür ve çalışmalarını tamamlayamadan Mary'i dayısına bırakıp intihar etmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, üst sınıflardan sorular alınarak verilen bir eğitim farklılaştırma kavramı içerisinde değerlendirilmemelidir. Farklılaştırmada sadece içerik değil, süreç, öğrenme ortamı ve ürün boyutunda da öğretim programında öğrencinin bireysel farklılığına yönelik uyarlamalar yapılmaktadır (Tomlinson 1995,Tortop, 2015).

Film'in ilerleyen bölümlerinde Mary'nin bir deha olduğu ortaya çıktıktan sonra onu tıpkı annesi gibi bir matematik profesörü olarak yetiştirmek isteyen anneanesi Evelyn ortaya çıkar. Filmin bu kısmından sonrası Frank ve anneanesi Evelyn arasında Mary'i sahiplenme yarışı başlar. Olay mahkemeye taşınır. Evelyn'in mahkeme sırasında Mary'nin annesi Diane hakkında söylediği şu sözler dikkat çekicidir. "Diane sıradan bir insan değildi, o olağanüstüydü. Olağanüstü insanların tek bir odağı ve ihtiyacı olur. Sahip olduğu kabiliyet hakkında hiçbir fikriniz yok." Bu sözler Evelyn'in oldukça katı bir üstün yetenekli yetiştirme algısı olduğunu göstermektedir. Ona göre üstün yetenekli bir bireyin normal insanlar gibi hobilerinin

olması, ilişki yaşaması söz konusu değildir. Diğer taraftan Frank ile neredeyse zit görüşleri vardır. Filmde ortaya konulan bu yaklaşım, ailelerin üstün yetenekli çocukları ile ilgili aşırı beklenti içerisine girme durumlarına örnek olarak verilebilir (Sak, 2010). Aşırı beklenti ise üstün yetenekli bireyin “normalleşme” durumuna geçme çabasını beraberinde getirebilir. Vitus filminde de benzer konu işlenmiştir. Bu filmde aynı zamanda Mary’nin annesinin bu aşırı beklenti karşısında “intihar” etmesi durumu da üstün yetenekliler için önemli bir psikolojik durumu karşımıza çıkarmaktadır. Üstün yetenekli bireylerde intihar olgusu ile ilgili çok belirgin bir durum olmasa da önemli bir konu olarak işlenmektedir (Sak, 2010).

Filmde üstün yeteneklilerin eğitimi hususunda yaşanan ikilem ve çelişkiler bu mahkeme diyalogları ile izleyenlere verilmiştir. Mahkemede ortak yol bulunabilmesi için Mary geçici bir süreliğine onun gelişimi için ideal gibi gözüken, çok iyi standartları olan bir bakıcı ailenin yanına verilir. Ancak bu çözüm Mary’i mutlu etmez. Filmde gösterilen bu olayda anlatılmak istenen; bir çocuğun gelişimindeki en büyük ihtiyacın gerçek sevgi olduğu şeklinde bir açıklama yapılabilir.

Filmin sonunda matematik profesörü olan Mary’nin annesi Diane’nin yarım bıraktığı tezini tamamlanmış hali ortaya çıktığında gidişat değişir ve Frank ile Evelyn arasındaki anlaşmazlık ortak bir noktada çözümlenir. Mary’e hem üniversitede matematik dersleri göreceği, hem de kendi okulunda sınıf arkadaşları ile birlikte oynayabileceği bir program ayarlanır. Bu uygulama üstün yetenekliler eğitiminde hızlandırma olarak adlandırılan bir stratejidir. Hızlandırma; üstün yetenekli bireylerin normalden daha küçük yaşta, bir eğitim programına katılması ya da eğitim programında normalden daha hızlı ilerlemesi olarak tanımlanmaktadır (Southern, Jones & Stanley, 1993; Sak, 2012, Davis & Rimm, 2004, Gross, 2004, Schiever & Maker, 2003). Birçok hızlandırma stratejisi ve uygulaması literatürde yer almaktadır. (Brody & Benbow, 1987; Tortop, 2012). Bunlardan biri de lise öğrencilerin üniversiteden ders almaları şeklinde olan hızlandırma şeklidir.

Filmin sonunda Mary’nin yeteneklerine uygun bir ortamda, mutlu bir şekilde hayatını sürdürdüğünü görülmektedir. Filmde verilmek istenen; üstün yetenekli öğrencilerin yetişkinlerin desteği ve uygun bir farklılaştırma programı ile mutlu bir eğitim hayatı elde edebileceği şeklindedir. Farklılaştırmanın hem akademik başarıyı, hem de sosyo-duygusal gelişimi destekleyici yönü olduğu söylenebilir (Tortop, 2015). Üstün yetenekli öğrencilerin okul ve sınıf ortamlarında kendi ihtiyaçlarına yönelik uyarlamaların onların başarı bir çocukluk, ergenlik ve gençlik dönemi geçirmeleri açısından olumlu katkısı olabileceği söylenebilir.

Yazarların Kısa Özgeçmişleri ve İletişim Bilgileri

Doç. Dr. Hasan Said TORTOP, yüksek lisans ve doktora çalışmalarını bilim eğitimi üzerine yapmıştır. Akademisyenliğe geçişi (2012) öncesi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda fen bilimleri öğretmeni olarak çalışmıştır. Bunun son üç senesi üstün/özel yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü Bilim ve Sanat Merkezlerinde olmuştur. 2012 yılında akademisyenliğe Bülent Ecevit Üniversitesi'nde (Zonguldak) başlamıştır. 2013 yılında Üstün Zekâlılar Eğitimi alanında Türkiye'deki ikinci dergiyi "Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları

Dergisi (UYAD) kurmuş ve editörlüğünü 2017 yılına kadar yapmıştır. Bunun yanında 2013 yılında Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi (www.jgedc.org) ve Üstün Yetenekli Genç Bilim İnsanları Eğitimi Dergisi (JEGYS) (www.jegys.org) dergilerini kurmuş ve halen editörlüklerini yapmaktadır. Bu dergilerden JEGYS uluslararası bir dergi olup İngilizce olarak yayınlanmaktadır. 2013 tarihinde özel yetenekli çocukların eğitimi için Özel Eğitim Hizmetleri Araştırma ve Uygulama Merkezi'ni kurmuştur. Bu merkez bünyesinde Türkiye'deki özgün iki programdan biri olan Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP) Modeli'ni hayata geçirmiştir. Halen İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölüm Başkanı olarak çalışmaktadır. "Üstün Zekâlılar Eğitimde Farklaştırılmış Öğretim Müfredat Farklaştırma Modelleri", "Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı ÜYÜKEP Modeli" ve "Bilgin ve İlgin Bilimsel Araştırma Projesi Yapıyor" adlı kitapları yayınlanmıştır. Bu zamana kadar 40 a yakın ulusal ve uluslararası makalesi yayınlanmış, 10 a yakın proje yürütücülüğü yapmıştır. Çalışma alanları; üstün/özel yetenekliler eğitimi, farklılaştırılmış öğretim, bilim eğitimi şeklindedir.

Kurum: İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, Özel Yetenekliler Anabilim Dalı

E-mail: hasantortop@aydin.edu.tr

İş telefonu : 444 1 428

Cep telefonu : 0505 383 57 95

Arş. Gör. Melek İMAMOĞLU, lisansını İstanbul Üniversitesi, Üstün zekâlılar öğretmenliği alanında tamamlamıştır ve yüksek lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi alanında sürdürmektedir. Akademisyenliğe geçişi (2017) öncesi iki yıl boyunca özel kurumlarda üstün zekâlılar öğretmeni olarak çalışmıştır. Halen İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

Kurum: İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, Özel Eğitim Öğretmenliği Anabilim Dalı

E-mail: melekimamoglu@aydin.edu.tr

İş telefonu : 444 1 428

Cep telefonu : 0507 084 12 38

Kaynaklar

- Brody, L. E., & Benbow, C. P. (1987). Accelerative strategies: How effective are they for the gifted? *Gifted Child Quarterly*, 3(3), 105-110
- Gross, U.M. (2004). Exceptionally gifted children. (2. Baskı) London: Routledge Falmer.
- Davis, G. A., & Rimm, S. B. (2004). Education of the gifted and talented (5. Baskı) Boston: Pearson Education.
- Tomlinson, C. A. (1995). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms. USA, Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Schiever, S. W., & Maker, C. J. (2003). New directions in enrichment and acceleration. In N. Colangelo & G. A Davis (Ed.), *Handbook of gifted education*, 3. Baskı, 163- 173. Boston: Allyn & Bacon.
- Terman, L. M. (1925). Mental and physical traits of a thousand gifted children. Genetic studies of genius, Vol. I. Stanford, CA: Stanford University.
- Tortop, H.S. (2012). Olağanüstü üstün yetenekli öğrencilerin eğitim sürecinde radikal hızlandırma ve Türkiye'nin durumu, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 106-113.
- Tortop, H.S. (2015). Üstün zekâlılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredat farklılaştırma modelleri. Düzce: Genç Bilge
- Sak, U. (2010). Üstün zekâlılar tanılanmaları eğitimleri. Ankara: Maya Akademi.
- Southern, W. T., Jones, E. D., & Stanley, J. C. (1993). Acceleration and enrichment: The context and development of program options. In K. A. Heller, F. J. Monks, & A. H. Passow (Ed.), *International handbook of research and development of giftedness and talent*, 387-409. Oxford, England: Pergamon.